ושוין שאין מביא אשם תלוי מנלן דכתיב [1] וכפר [עליו] הכהן על שגגתו אשר שגג רבי סבר מי שכל חטאו בשגגה יצא זה שאין [כל] חטאו בשגגה אלא בהעלם דבר מידי כל כתיב אין דאם כן נכתוב על שגגתו למה לי אשר שגג הא קמ"ל דעד דאיכא כל חטאו בשגגה (יצא משיח שאין כל חטאו בשגגה אלא בעבודת כוכבים ולא בשאר מצות אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה) ורבנן מי שחטאו בשגגה יצא משיח שאין חטאו בשגגה לא בעבודת כוכבים ולא בשאר מצות אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה:

מתני' אין בית דין חייבין עד שיורו בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת וכן המשיח ולא בעבודת כוכבים עד שיורו על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת:

גמ' מנלן דתניא רבי אומר נאמר כאן [2] עליה ונאמר להלן [3] עליה מה להלן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אף כאן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אשכחן צבור משיח מנלן לאשמת העם הרי משיח כצבור נשיא יליף מצות מצות כתיב גבי נשיא [4] ועשה אחת מכל מצות ה' וכתיב בצבור [5] ועשו אחת מכל מצות מה צבור דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אף נשיא דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת יחיד אמר קרא [6] ואם נפש וילמד תחתון מעליון: ולא בעבודת כוכבים עד שיורו: בעבודת כוכבים מנלן דת"ר לפי שיצאה עבודת כוכבים לדון בעצמה יכול יהו חייבין אפילו על דבר שאין זדונו כרת ושגגתו חטאת נאמר כאן מעיני ונאמר להלן מעיני מה להלן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אף כאן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אשכחן צבור יחיד נשיא משיח מנלן אמר קרא [7] ואם נפש אחת אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח כולן בכלל נפש אחת הן וילמד תחתון מן העליון הניחא למאן דמפיק לה לעליה לג"ש כדאמרן אלא לרבנן דמפקי לה לעליה לעריות וצרות דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת מנא להו נפקא להו מדמתני ליה ר' יהושע בן לוי לבריה [8] תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה והנפש אשר תעשה ביד רמה וגו' הוקשה כל התורה כולה לעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כאן שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אשכחן יחיד נשיא ומשיח בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצות צבור מנלן יליף עליון מתחתון ורבי הא דר' יהושע בן לוי מאי עביד ליה מפיק ליה לכדתניא לפי שמצינו שחלק הכתוב בין רבים ליחידים רבים בסייף וממונן אבד יחידים בסקילה וממונן פלט יכול נחלוק בקרבנותיהם ת"ל תורה אחת יהיה וגו' מתקיף לה רב חלקיה מהגרוניא טעמא דלא חלק הכתוב הא חלק הוה אמינא נחלוק מאי נייתי נייתי פר צבור בשאר מצות הוא דמייתו נייתי פר לעולה ושעיר לחטאת צבור בעבודת כוכבים הוא דמיתו נייתי שעיר נשיא בשאר מצות הוא דמייתי נייתי שעירה יחיד נמי היינו קרבנו (אלמה לא) איצטריך ס"ד אמינא צבור מייתי פר לעולה ושעיר לחטאת הני נייתי איפכא פר לחטאת ושעיר לעולה א"נ צריך ואין לו תקנה קמ"ל דכ"ע מיהת כי כתיבי הני קראי בעבודת כוכבים הוא דכתיבי מאי משמע אמר רבא ואי תימא ר' יהושע בן לוי ואמרי לה כדי אמר קרא [9] וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה איזו היא מצוה שהיא שקולה ככל המצות הוי אומר זו עבודת כוכבים דבי רבי תנא אמר קרא [9] אשר דבר ה' אל משה וכתיב [10] אשר צוה ה' אליכם ביד משה איזו היא מצוה שהיא בדיבורו של הקב"ה וצוה על ידי משה הוי אומר זו עבודת כוכבים דתנא רבי ישמעאל [11] אנכי [12] ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום דבי רבי ישמעאל תנא

למן

ושוין שאין. משיח מביא אשם תלוי דכתיב באשם תלוי וכפר הכהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע מי שחטאו בשגגה יצא משיח. ולרבי היכי מצי אמר יצא משיח והא לרבי חטאו בעבודת כוכבים בשגגה הוא דהא תניא לעיל [ז:] משיח בעבודת כוכבים רבי אומר בשגגת מעשה אלא רבי סבר דהכי מתרץ קרא לטעמיה מי שכל חטאו בשגגה יצא משיח שאין כל חטאו בשגגה דבעבודת כוכבים בלבד הוא דחטאו בשגגה אבל בשאר מצות אין חטאו בשגגה בלבד אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה: **ורבנן.** סברי יצא משיח שאין חטאו בשגגה לא בעבודת כוכבים ולא בשאר מצות אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה. ולדברי הכל משיח אין מביא אשם תלוי וכ"ש צבור דאין חייבין אשם תלוי דהעלם דבר כתיב בהו כהדיא: **מתני' אין ב"ד חייבין.** קרבן אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת ואם הורו בדבר שחייבין אשם ודאי פטורין דכתיב באשם ודאי ואם נפש אחת וב"ד אין הם בכלל נפש אחת ועוד דבאשמות אין בהן דין העלם דבר דמחייבין אשם ודאי על המזיד כשוגג: **וכן המשיח.** אין מביא פר אלא על העלם דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אבל במקום אשם ודאי חייב להביא אשם ודאי לפי שהוא בכלל נפש אחת ולהכי השוה לצבור דאין מביא פר במקום אשם אבל אשם יביא כדתנן לקמן (ד' ט.) אשם ודאי הנשיא המשיח והיחיד חייבין וב"ד פטורין: **גמ' נאמר כאן עליה.** ונודעה החטאת אשר חטאו עליה (ויקרא ד): **ונאמר להלן.** לגלות ערותה עליה (שם יח): **נשיא.** נמי לא יביא שעיר אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת כדתנן (ט.) כל מצות שבתורה שחייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת יחיד מביא כשבה או שעירה ונשיא מביא שעיר דיליף מצות מצות: **יחיד.** נמי אינו מביא חטאת אלא על דבר שזדונו כרת דתנן (שם) כל מצות שבתורה וכו': **אמר קרא.** בפרשת ויקרא אם נפש: **וילמוד תחתון מעליון.** יחיד מנשיא: **לפי שיצאה עבודת כוכבים.** דהכא כתיב וכי תשגו ולא תעשו ולא כתיב הכא כרת: **יכול יהו חייבין על דבר שאין זדונו כרת.** כגון מגפף ומנשק ומרבץ כדאמרינן במסכת סנהדרין בפרק ד' מיתות (דף ס:) בכלא תעשה ואינו בכרת: **וילמוד תחתון מעליון.** יחיד נשיא ומשיח מצבור: **אלא לרבנן דמפקי לאו עליה.** לדרשא אחרינא כדאמרינן בפ"ק דיבמות (דף ג:) ואשה אל אחותה וגו' עליה מה ת"ל לפי שנאמר יבמה יבא עליה וגו': **תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה והנפש אשר תעשה ביד רמה.** בעבודת כוכבים משתעי קרא דתניא בסיפרי ר"ש אומר בעבודת כוכבים הכתוב מדבר שנא' כי דבר ה' בזה שבזה על דיבור ראשון שנאמר בו אנכי ה' אלהיך ולא יהיה לך אלהים אחרים על פני: **מה עבודת כוכבים שחייבין על זדונו כרת.** דהכא כתיב הכרת תכרת אף כו': **אשכחן יחיד ונשיא ומשיח בין בעבודת כוכבים ובין בשאר מצות.** דכתיב ואם נפש וכתיב תורה אחת יהיה לכם והנפש אשר תעשה ביד רמה דיחיד ונשיא ומשיח בכלל ואם נפש אחת: **צבור מנלן ילמוד עליון מן התחתון.** דכתיב בפרשה למעלה וכי תשגו דהיינו צבור וילמד מתחתון מואם נפש מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצות דגבי יחיד הוקשה כל התורה כולה לעבודת כוכבים אף צבור אין חייבין אלא בדבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצות: **רבים בסייף.** במזיד אנשי עיר הנדחת: **יכול נחלוק בשוגג בקרבנותיהם.** דלא היכי דחלוק צבור מיחידים דקרבן צבור בעבודת כוכבים לא דמי לשום קרבן יחיד ה"נ נחלוק בקרבנותיהם להוי חלוק דמרובין שעשו שוגגין דעיר הנדחת דלא להוי דמי לעולם לשום קרבן לא לצבור ולא ליחיד: **ת"ל תורה אחת.** דעיר הנדחת דשוגג כיחידים דמו ומייתי כל חד וחד שעירה כיחיד: **מאי נייתי.** אנשי עיר הנדחת רבים דבסייף: **נייתי פר לצבור בשאר מצות הוא דמייתי.** ולא הוי חלוק וכ"ש דבעי' חלוק בין אנשי עיר הנדחת לצבור דהא אין צבור נעשין עיר הנדחת כלל: **יחיד נמי היינו קרבנו.** ולא הוי חלוק: **איצטריך.** תורה אחת דס"ד וכו': **אי נמי צריך.** לחלוק בקרבן: **ואין לו תקנה.** לעיר הנדחת בשוגג דלא אפשר לחלוק: **קמ"ל.** תורה אחת דמייתי כל חד שעירה כיחיד: **ולא תעשו את כל המצות איזו היא מצוה שהיא שקולה כנגד כל המצות הוי אומר זו עבודת כוכבים.** שכל המודה בה ככופר בכל התורה כולה: **כתיב [את] כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה.** דמשמע שצוה ע"י משה וכתיב אשר דבר ה' דמשמע שהיא בדיבורו של הקב"ה כלומר ששמעו ישראל מפיו כשדבר עם משה: **איזו היא מצוה שהיא בדבורו של הקב"ה וצוה ע"י משה הוי אומר זו עבודת כוכבים.** דאנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום דהיינו ששמעו בדבורו של הקב"ה וצוה ע"י משה בכמה פרשיות שבתורה כגון לא תשתחוה לאל אחר דלא שמעו אלא מפי משה:

למן

תוספות

אין חייבין אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. תימה לאלו קאמר על שגגתו חטאת הא היא גופה חטאת היא ומה שייך לומר אין חייבין חטאת אלא על דבר שגגתו חטאת ושמא אגב דוכתא אחריתי דנקיט לה גבי מלקות נקיט נמי הכא וי"ל דה"פ דמה שאדם אחר היה מחויב חטאת על שגגתו הכא מבילין פר: **ויחיד דאמר קרא ואם נפש.** ה"נ ה"מ למילף גבי יחיד מצות מצות דה"נ כתיב ואם נפש אחת [illegible]

כוכבים ג:) ויש לומר דנילף מילתא בעלמא הוא ולא היקש דמרוייהו בכלל יחיד ובכלל נפש מיהו לעיל קשה דיליף עבודת כוכבים משאר מצות ושאר מצות מוקן ממרא והלא הלמד מגזירה שוה אין חוזר ומלמד בגזירה שוה [עי' זבחים ניפשט הס"ם דדבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בגזירה שוה ואין חולק על זה וצריך עיון גדול] ויש לומר דנחר מלמד (מלינן) והמלמד (תולין) חולין: **שהיא שקולה כנגד כל המצות.** דכיון דמודה [illegible]

מסורת הש"ס

א) כ"ם, ב) רס"פ מ"ו, ג) יבמות ח:, ד) [יבמות ט.], ה) שבת פח: [יבמות ט.], ו) בס"י מה לכהן, ז) [יבמות ט.], ח) [יבמות ט.], ט) רס"פ מ"ו, י) [ברכות טו: וש"נ], כ) מכות כב., ל) [ויקרא ד], מ) [במדבר טו], נ) [ויקרא יח], ס) [דברים כט], ע) [כפי אלה טו לא, גשם ר' ישמעאל], פ) [במדבר טו], צ) [שמות כ], ק) [שם], ר) [שם], ש) [שם], ת) [שם], א) [ספרי שלח טו כב], ב) [שמות לד], ג) עי' תוס' יש סוף ע"א.

◆

תורה אור השלם

1. והביא איל תמים מן הצאן בערכך לאשם אל הכהן וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע ונסלח לו: ויקרא ה יח
2. ונודעה החטאת אשר חטאו עליה והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת והביאו אתו לפני אהל מועד: ויקרא ד יד
3. ואשה אל אחתה לא תקח לצרר לגלות ערותה עליה בחייה: ויקרא יח יח
4. אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצות יי אלהיו אשר לא תעשינה בשגגה ואשם: ויקרא ד כב
5. ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מכל מצות יי אשר לא תעשינה ואשמו: ויקרא ד יג
6. ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשתה אחת ממצות יי אשר לא תעשינה ואשם: ויקרא ד כז
7. ואם נפש אחת תחטא בשגגה והקריבה עז בת שנתה לחטאת: במדבר טו כז
8. האזרח בבני ישראל ולגר הגר בתוכם תורה אחת יהיה לכם לעשה בשגגה: והנפש אשר תעשה ביד רמה מן האזרח ומן הגר את יי הוא מגדף ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמה: במדבר טו כט-ל
9. וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה אשר דבר יי אל משה: במדבר טו כב
10. את כל אשר צוה יי אליכם ביד משה מן היום אשר צוה יי והלאה לדרתיכם: במדבר טו כג
11. אנכי יי אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים: שמות כ ב
12. לא יהיה לך אלהים אחרים על פני: שמות כ ג

◆

תוספות הרא"ש

בה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת. תימה [illegible]

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פי"ג מהל' שגגות הלכה ו סמג עשין רט:
יז ב מיי' שם הל' ג:
יח ג מיי' שם פי"ב הל"א:
יט ד מיי' שם פט"ו הלכה א:
כ ה מיי' שם פ"א הלכה ג והלכה ד ה:
כא ו ז מיי' פ"ד מהל' עבודת כוכבים הל' ו סמג שם:
כב ח מיי' שם פ"ב הל"ד ופ"ג מהל' שגגות הלכה טו:

◆

מוסף רש"י

אין בית דין חייבין. להביא פר על העלם דבר (יבמות ט.). **ולא בעבודת כוכבים.** אין חייבין צבור להביא פר לעולה ושעיר לחטאת, עד שיורו על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, כגון זיבוח וקיטור ונסוך והשתחואה, אבל מגפף ומנשק לא (שם ס.). **לאשמת העם.** כלומר אשמתו כאשמת צבור (שם). **תורה אחת יהיה לכם.** לענין קרבן כתיב בפרשת עבודת כוכבים, תורה כל התורה במשמע, הוקשה כל התורה לענין קרבן לעבודת כוכבים (שם). הוקשו קרבנות של שגגות של כל עבירות לשל ע"ז, מה ע"ז קרבן שלה אינו בא אלא על עבירה גמורה שחייב על זדונו כרת, דסמיך ליה והנפש אשר תעשה ביד רמה ונכרתה (שבת סט.). אלמא כולה פרשה בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת מישתעי (יבמות ט.). **אשכחן יחיד נשיא ומשיח.** בהך היקישא לא משמע אלא הני דכתיב והנפש ואלו לבדן במשמע שהן יחידין, דהני קראי כתיבי בפרשת ואם נפש אחת בעבודת כוכבים (שם). **וילמד עליון מתחתון.** צבור מיחידים (שם). **רבים.** עיר הנדחת (שם). **יכול נחלוק בקרבנותיהם.** אם עבדו בני עיר אחת עבודת כוכבים בשוגג יהו חלוקים בקרבנם שלא יביא כל אחד קרבנו שעיר מיחידים (שם). **ת"ל תורה אחת יהיה וגו'.** אין חלוקים מתורת יחיד אלא רוב ישראל או כולן, מדכתיב ואם מעיני העדה, אבל בני עיר אחת יחיד הם (שם). **צבור מייתי פר לעולה כו'.** היינו העלם דבר שהורו ב"ד שעבודת כוכבים מותרת ועשו צבור על פיהם (שם). **אי נמי צריך ואין לו תקנה.** אפילו לא תמצאת לה קרבן לחלק ניחא לגזרים הני מרובים חלוק בין יחיד ולכך הלכך אין להם כפרה, קמ"ל (שם). **בר'.** שם חכם (גיטין פה.). **מפי הגבורה שמענום.** דכתיב אחת דבר אלהים שתים זו שמעתי, במכילתא (מכות כד.).

◆

רבינו חננאל

מיעוטו לעולם כולן מביאין פר אחד וב"ד פר. אבל כשהיו החוטאים ז' שבטים והן רוב ישראל במספר אנשים מביאין שבעה פרים וב"ד פר ובעבודת כוכבים ז' פרים וז' שעירים וב"ד פר ושעיר ולעולם השבטים שלא עשו פטורין. ואע"פ שסתם ר' חייא בתוספתא (ריש פכילתין) כרבי יהודה דתניא הורו ב"ד ועשה כל הקהל או רובו על פיהן בזמן שהוראתן הורייה ב"ד פטורין והעושה על פיהם מביאין פר. אין הורייתן הורייה ב"ד חייבין פר' כל אחד כשבה או שעירה והעושין על פיהן מביאין כשבה או שעירה פר' כל אחד. לא חיישינן לה דכיון דרבי לא שנאה ר' חייא מנא ליה כדאמרינן ביבמות פרק החולץ (דף מג.):

הדרן עלך הורו בית דין

הורה כהן משיח לעצמו כו' כתיב אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם וגו'. יש לומר ולברר כי זה הפר נמי ביאתו תלויה בח' תנאין. הא' שאינה נוהגת זו ההוראה אלא בכהן משיח לבדו אבל במרובה בגדים או כשעבר או משוח מלחמה לא. דתניא בספרא משיח יכול זה המלך ת"ל כהן אי כהן יכול המרובה בגדים ת"ל משיח. אי משיח יכול אף משוח מלחמה ת"ל (משיח) [המשיח] שאין על גביו משיח. ומבואר עוד בפרק כהן משיח (דף יב). ובמגילה (דף ט:) ובתוספתא הוריות ובתוספתא מגילה (פ"א). הב' שיהא חכם מופלא דאמרינן לקמן (דף ז) אי דהן מופלאין והוא אינו מופלא הוריה דידיה ולא כלום היא. הג' שתהא הורייתו בשוגג מעין טעות ב"ד שאמרנו בפרק העבר ועשייתו בשוגג דהעלם דבר ושגגת מעשה ולקיים מקצת כדרך ב"ד וכתי' לאשמת [illegible]